

ZEMĚDĚLSKÉ ŽENY

Ač ženy co do počtu pracovních sil v zemědělství převládají, jejich celková účast na práci v zemědělství a zejména na kvalifikované práci je daleko menší než u mužů. Jsou dosud velkou rezervou pracovních sil v zemědělství. Cílevědomé budování veřejných služeb – jeslí, školek a společného stravování – uvolní statisíce pracovních hodin našich žen pro zemědělství. Desítky různých zemědělských profesí jsou vhodné pro ženy – nikoliv jen manuální práce, jak je tomu povětšinou dosud. Taková situace odrazuje mladé dívky od zemědělství.

Našemu zemědělství schází výzkum z oboru práce v zemědělství, který by se systematicky zabýval vhodností pracovních oborů pro ženy v zemědělské výrobě. Není pochyby o tom, že se ženy nehodí pro každou práci. Praxe udělala značnou korekturu v názoru, že ženy mohou např. ovládat těžkou mechanizaci a různé jiné operace v zemědělství, které jsou v rozporu s fyziologií ženy.

Podíl mužů a žen v procentech z celkového počtu trvale činných osob v JZD (podle inž. J. Bruthanse)

Území	Muži	Ženy	Celkem
České kraje	42,9	57,1	100
Slovensko	58,8	41,2	100
ČSSR	47,7	52,3	100

Mužů v českých družstvech je o 14,2 % méně než žen, kdežto na Slovensku je poměr obrácený, tj. o 17,6 % více mužů než žen. V JZD je o 39 110 více družstevnic než družstevníků. Odhaduje se, že z celkového počtu pracovníků v rostlinné výrobě je 60 % žen a v živočišné výrobě více než 70 % žen.

To by mohlo vést k představě, že zemědělství bude trvalou doménou žen, že je tendence jejich trvalé převahy v zemědělské výrobě. Situace je však složitější. Výtečně se mohou uplatnit v lehčích mechanizačních pracích, v administrativních pracích a v budoucnu v daleko větší míře i v řízení zemědělství.

Pro jejich funkci v řízení je však nutno vytvořit příznivější podmínky. Příznačné je, že z původních 162 předsedkyň JZD, které jsme ještě donedávna v republice měli, zbyla jen troska – 32 předsedkyň. Prostě, na tak rozsáhlé úkoly, jaké vyžaduje funkce předsedy družstva (a podobně tomu je u funkcí vedoucích skupin), vedle svých rodinných a mateřských povinností ženy nestačí. Stačily by inteligencí a dovedností, ale nikoliv časem a vzděláním, protože při své nekonečné práci v rodině a družstvu nemohou systematicky studovat. Na vedoucích a odborných místech v našich družstvech pracuje v celostátním měřítku pouze 3,4 % žen, a to nejčastěji v nižších funkcích jako vedoucí čtyry, administrativní pracovnice apod. Zvláštní situace se vytváří v zemědělských učilištích. Např. v základních zemědělských učilištích v Středočeském kraji tvoří dívky jen 33 % z celkového počtu posluchačů, ale přesto přechází do praxe většina děvčat, protože chlapci velmi často unikají ze zemědělství po získání řidičských průkazů v zemědělských učilištích.

Dokud ženy neosvobodíme od obtížných domácích prací, nákupů, vaření, práce na záhumnkách a neusnadníme jim výchovu dětí, nelze očekávat, že zaujmou ve výrobní a řídicí činnosti zemědělských závodů to místo, které jim náleží.

Podobnou a spíše horší situaci nacházíme u zemědělských žen v jižních Čechách, i když o tom nemůžeme přinést podrobné rozborů a opíráme se většinou jen o rozhovory s funkcionáři družstev.

(TAUBER, J.: *Kdo žije na vesnici*. Krajské nakladatelství, České Budějovice 1965, s. 118–120.)

MOŽNÉ OTÁZKY:

Které kroky měly napomoci k většímu uplatnění žen v socialistickém zemědělství?

V čem spatřujete výhody a nevýhody předškolních zařízení (zejména jeslí)? Jak tyto instituce ovlivnily charakter rodiny?

Naleznete v textu nějaké genderové stereotypy, které by dnešní „politicky korektní“ rétorikou nejspíš neprošly?

Text se prezentuje jako nezaujatá sociologická studie. Naleznete v něm přesto prvky ideologie?

Proč bylo v zemědělství zaměstnáno více žen než mužů?

Jak vypadá z genderové perspektivy situace v zemědělství dnes? Pokuste se na internetu sehnat patřičné podklady pro srovnání.

ŽENY V ZEMĚDĚLSTVÍ

Orientace Československa na těžký průmysl na počátku padesátých let 20. století způsobila stálý nedostatek pracovníků v tomto odvětví. Jednalo se především o profese, které nebyly vzhledem k charakteru práce vhodné pro ženy (doly, hutě apod.). Mužská pracovní síla pro těžký průmysl se získávala zejména přesuny ze zemědělství, z lehkého průmyslu apod. Jen na začátku 50. let se tímto způsobem odčerpalo ze zemědělství na půl milionu pracovníků.

Ztráty v zemědělství byly alespoň částečně kompenzovány zaměstnáváním žen. Vzestup zaměstnanosti žen napomáhal celkově rychlejšímu rozvoji zemědělské výroby, postupně zvyšoval i životní úroveň rodin a přispíval k zrovnoprávnění žen, neboť částečně odstranil jejich materiální závislost na mužích. V rámci kolektivizace zemědělství a ideologicky motivované transformace průmyslu se tak významně proměnilo i společenské postavení žen. Bez ohledu na ideologický kontext přinesla tato sociální restrukturalizace i řadu změn, jež nelze s ohledem na emancipaci hodnotit jinak než pozitivně. Celá řada modernizačních procesů, k nimž v rámci socialismu v Československu došlo, má ostatně obdobně nejednoznačný charakter. Tlak na ženskou práci se ovšem neodrazil pouze v posílení společenského postavení žen, ale našel svůj výraz též v modelu „socialistické rodiny“. Zároveň s vyšší zaměstnaností žen se totiž začaly objevovat nové problémy, zejména naléhavá potřeba výstavby dětských a mimoškolních zařízení, aby se ženy mohly v zemědělství ještě více zapojit do činnosti JZD. Ženy zastávaly v zemědělství převážně méně kvalifikované práce manuálního či administrativního charakteru a jen ve velmi omezené míře (i kvůli starostem o chod domácnosti) byly zastoupeny ve vedoucích funkcích.

TAUBER, J.: *Kdo žije na vesnici*. Krajské nakladatelství, České Budějovice 1965.**Jan Tauber (1906–1976)**

Pocházel z početné rodiny řídicího učitele Jana Taubera ze Štítné nad Vláří u Valašských Klobouků. Jeho sestra Amélie Kutinová (roz. Tauberová) je známa jako autorka knihy pro děvčata *Gabra a Málinka* inspirované jejím dětstvím na Valašsku, kde Jan Tauber ml. vystupuje v roli malého bratra *Jeníčka*. Jan Tauber působil dlouhá léta jako profesor sociologie venkova a historie zemědělství na Vysoké škole zemědělské v Praze. Je autorem několika studií z oboru (např. *Sociologie venkova*). Pod pseudonymem Ivan Holub napsal divadelní hru o antických filozofech *Diogenův žák*.

Kdo žije na vesnici

Sociologická studie od profesora Jana Taubera popisuje přeměnu forem hospodaření po druhé světové válce na vybraném vzorku šesti JZD v Jihočeském kraji. Publikace se snaží na základě společenského výzkumu provedeného v roce 1962 odpovědět na otázky: Jak daleko dospěl proces vnitřních změn na vesnici a jaký vliv má působení kulturních institucí a společenských organizací na činnost vybraných kolektivních hospodářství. Sociology zajímala zejména odezva vesnice na snahu komunistů dokončit socialistickou přestavbu.

Sociologický výzkum, z něhož studie vychází, byl zpracován pro účely Výboru socialistické kultury, který jej předal jako podkladový materiál přípravnému výboru k XII. sjezdu KSČ. I přes ideologičnost, která se v textu objevuje zejména v obecných pasážích, přináší práce přínosné informace a statistiky vztahující se nejen k vybraným JZD (např. vybavení domácností, využití volného času na vesnici apod.)